

היום נלמד בעזרת ה':

מנחות דף עה

(בעמוד הקודם)

ת"ר "ואם מנחת מרחשת קרבנך סלת בשמן תעשה": הפסוק מלמד שהסולת תיעשה בתוך השמן, דהיינו שמנחת מרחשת טעונה מתן שמן בכלי לפני הנחת הסולת.

ואנו לומדים גזירה שווה מהמילה "קרבנך" הכתובה כאן במנחת מרחשת, והמילה "קרבנך" הכתובה 'להלן' במנחת מחבת. ללמד שכמו שכאן (במרחשת) היא טעונה מתן שמן בכלי, כך גם להלן (במחבת) היא טעונה מתן שמן בכלי. וכן לומדים להיפך ממחבת למרחשת, כמו ש'להלן' (במחבת) היא טעונה יציקה ובלילה של השמן (כנאמר "סולת בלולה בשמן", "פתות אותה פיתים ויצקת עליה שמן"), אף כאן (במרחשת) היא טעונה יציקה ובלילה.

למדנו במשנה - חלות בוללן דברי רבי וחכמים אומרים סולת: במנחות האפיויות, לדעת רבי עושים את הבלילה בשמן לאחר האפייה לאחר שפותתים את החלות. לדעת חכמים עושים את הבלילה קודם לכן בסולת.

ת"ר **סלת בלולה וכו'**: חכמים לומדים את שיטתם מהפסוק "סולת בלולה בשמן" משמע שהמנחה נבללת בשמן כשהיא עדיין סולת. אבל רבי לומד את שיטתו מהפסוק "חלות מצות בלולות בשמן".

אמרו לו: אמרו חכמים לרבי - והלא לחמי תודה נאמר בהן "חלות מצות בלולות בשמן" ואי אפשר לבלולן כשהן חלות, אלא בהכרח שכולל אותן בעודן סולת. (להלן יתבאר מדוע אי אפשר לבלול אותם כשהם חלות).

ומבארים חכמים כיצד הוא עושה את נתינת השמן במנחה הזו? (א.) נותן שמן בכלי קודם לעשייתו, ונותן את הסולת. (ב.) **ונותן שמן עליה ובלולה**, ולשה ואופה, ולאחר האפייה פותתה לפירורים. (ג.) ונותן עליה שמן. וקומץ ממנה את הקומץ.

רבי אומר: אבל רבי חולק וסובר שכולל את החלות וכו"ל. ורבי מסביר כיצד הוא עושה? (א.) נותן שמן בכלי קודם לעשייתה, ונותן את הסולת, ולשה ואופה. ולאחר האפייה פותתה לפירורים. (ב.) **ונותן עליה שמן וכוללה.** (ג.) וחוזר ונותן עליה שמן. וקומץ.

שאלה: 'אי אפשר' דקאמרי ליה רבנן לרבי מאי היא? מדוע אמרו רבנן לרבי שלחמי תודה אי אפשר לכלול אותם בשמן לאחר האפייה? **תשובה:** אמר רבי שמואל בר רב יצחק: הרי כמות השמן הניתנת בכלילה היא רביעית, ואם נותנים אותה על פירורי החלות לאחר האפייה, איך יתכן שהכמות הזו תספיק לעשר חלות? והיינו משום שלאחר האפייה הפירורים בולעים יותר שמן, מה שאין כן כשהם עדיין סולת. [והאמת שזו כמות קטנה יותר של שמן, משום שברביעית הלוג צריך להשתמש גם למשיחת הקריקין].

למדנו במשנה - החלות טעונות בלילה, ורקיקין משיחה:

תנו רבנן "חלות בלולות" ולא רקיקין בלולין: דוקא החלות בלולות בשמן ולא הרקיקין, כי לרקיקין עושים משיחה בשמן. והברייתא מבארת - שיכול הייתי לחשוב, והלא 'דין הוא' כלומר יש קל וחומר שרקיקין יהיו טעונים בלילה. כי אם חלות שאינן טעונות משיחה בכל אופן טעונות בלילה, אם כן רקיקין שטעונים משיחה, אינו דין שיהיו טעונים בלילה?! על כך תלמוד לומר "חלות בלולות" ללמד שדוקא חלות בלולות ולא רקיקין בלולין.

הברייתא ממשיכה: רקיקין משוחין ולא חלות משוחות. שיכול והלא דין הוא, ומה רקיקין שאינן טעונות בלילה טעונים משיחה, חלות שטעונות בלילה אינו דין שטעונות משיחה?! תלמוד לומר "רקיקין משוחים" ולא חלות משוחות. עד כאן הברייתא.

קושיא: מאי תלמודא? מהו הלימוד מהפסוקים? כלומר מניין לנו שהתורה לא לימדה בחלות על בלילה והוא הדין לרקיקין, וכן מניין שהיא לא לימדה ברקיקין על משיחה והוא הדין בחלות? תירוץ: אמר רבא לא לישתמיט ולכתוב 'חלות משוחות' ו'רקיקין בלולין': בכל פעם שהתורה מדברת על חלות ורקיקין היא אומרת בלילה בחלות ומשיחה ברקיקין, ואין אפילו פעם אחת שהיא אומרת להיפך!

למדנו במשנה - כיצד מושחן? כמין כי, והשאר נאכל וכו':

מאי כמין כי? אמר רב כהנא כמין כי יווני: כמו האות 'כי' היוונית, (כמו שביארנו במשנה).

תנו רבנן מנחה הבאה מחצה חלות ומחצה ריקין: הברייתא מדברת אליבא דרבי שמעון הסובר שאת 'מנחת מאפה' ניתן להביא מחצה חלות ומחצה ריקין. ונחלקו הדעות איך עושים את נתינת השמן בכזה מקרה.

לדעת ת"ק מביא לוג שמן, וחוצהו, חציו לחלות וחציו לריקין. את החלות בולל בשמן, ואת הריקין מושח בשמן. ומושח את הריקין על פני כולו (וזה שלא כדעת משנתנו שמושח אותו רק כמין 'כי'). ושאר השמן הנותר במחצה הלוג של הריקין, מחזיר למחצה הלוג שמן של החלות (כי הריקין נמשחין לפני החלות), ובולל אותן בכל השמן.

לדעת רבי שמעון בן יהודה מושח את הריקין כמין 'כי', ושאר השמן הנותר בחצי הלוג של הריקין נאכל לכהנים.

ברייתא נוספת:

תניא אידך: המביא ריקין 'בפני עצמן' כלומר המביא רק ריקין, מביא לוג שמן ומושחן וחוזר ומושחן עד שיכלה כל שמן שבלוג. כי מכיון שלא הביא מחצה חלות, הוא ליכול להשתמש עם השמן שנותר מהמשיחה לחלות, והרי לדעת ת"ק הכהנים לא אוכלים את מותר השמן. אבל לדעת רבי שמעון בן יהודה מושחן כמין 'כי' ושאר השמן נאכל לכהנים.

משנה: כל המנחות הנעשות בכלי טעונות פתיתה.

גמרא: למעוטי מאי? מה המשנה באה למעט? תשובה: אמר רב פפא למעוטי שתי הלחם ולחם הפנים: שהם לא טעונות פתיתה, כי הן נאפות בתנור ולא בכלי שרת.

*

תנו רבנן: נאמר "פתות אותה פתים ... מנחה היא". משמע שבגלל שהיא מנחה היא צריכה פתיתה, ומכאן אנו לומדים לרבות את כל המנחות לפתיתה. אך אם כן

אולי אני יכול לרבות אף את שתי הלחם ולחם הפנים? על כך תלמוד לומר בפסוק "אותה", למעט שדוקא אותה צריך לפתות ולא את שתי הלחם ולחם הפנים.

ויצקת שמן: נאמר "ויצקת עליה שמן מנחה היא". משמע שבגלל שהיא מנחה היא צריכה יציקת שמן, ומכאן אנו לומדים לרבות את כל המנחות ליציקה. אך אם כן אולי אני יכול לרבות אף מנחת מאפה? על כך תלמוד לומר "עליה" למעט מנחת מאפה תנור (הכוללת שני סוגים; חלות ורקיקין).

אוציא את החלות וכו': ועדיין אולי אני אמעט רק חלות מיציקה ולא רקיקין? על כך תלמוד לומר "היא", למעט שדוקא היא צריכה פתיתה ולא אחרת. אם כן יש לנו שני מיעוטים, אחד לחלות ואחד לרקיקין.

קושיא: מאי תלמודא? אימא להוציא מנחת כהנים! מניין שהפסוק ממעט דוקא מנחת מאפה תנור ולא מנחת כהנים? רבה מתרץ: איזו מנחה צריכה שני מיעוטים? זו מנחת מאפה תנור שיש בה שני סוגים של לחמים, חלות ורקיקין.

משנה: קופל: כמו כופל, דהיינו שלאחר שאפה או טיגן את החלות כופל ועושה חלה אחת לשתיים ושתיים לארבע. פירוש נוסף: כמו מקפל שמקפל חלה אחת לשתיים וכו'.

ומבדיל: מחלק את החלקים ומבדיל אותם זה מזה, וזהו 'פתיתה', דהיינו שעושה ארבעה פתיתים מכל חלה, והוא עושה זאת כדי לקיים בה מצוות קמיצה.

מנחת כהנים... ואינו מבדיל: כיון שהיא כולה כליל ואינה נקמצת.

מנחת כהן משיח: 'מנחת חביתין' שהכהן הגדול מביא בכל יום.

רבי שמעון אומר מנחת כהנים ומנחת כהן משיח אין בהן פתיתה מפני שאין בהן קמיצה, וכל שאין בהן קמיצה אין בהן פתיתה: ר"ש חולק על ת"ק, וסובר שמנחת כהנים ומנחת כהן משיח לא היה פותתן כיון שלא היה קומצן שהרי כולן עולות כליל, והדין הוא שמנחה שאין בה קמיצה אין בה פתיתה.

וכלן פותתן כזיתים: ר"ש חולק על ת"ק בדבר נוסף, שת"ק סובר שעושה רק ארבעה פתיתים מכל חלה, ור"ש סובר שחוזר ומקפלן עד שיהיה בכל אחד מהפתיתים שיעור כזית.

גמרא: תנו רבנן: נאמר בתורה לגבי מנחה "פְּתוֹת אֶתָּה פְּתִים וְיִצְקֶתָ עָלֶיהָ שֶׁמֶן מְנַחָה הוּא", אולי משמעות המילה "פְּתוֹת" שהוא פותתה רק לשני חלקים? לכך נאמר "פְּתִים" שצריך לעשות פתיתה נוספת, א"כ אולי יעשה ממנה פירורים? לכך נאמר "אֶתָּה" דהיינו שיעשה את החלה עצמה לפתיתים ולא שיעשה את הפתיתה לפתיתים.

הא כיצד? מנחת ישראל קופל אחד לשנים, ושנים לארבעה, ומבדיל את החלקים, מנחת [כהנים] (השיטה מקובצת מוסיף: קופל אחד לשנים, ושנים לארבעה, ואינו מבדיל, ומנחת כהן משיח היה מקפלה ולא היה מבדיל כיון שמנחת כהים ומנחת כהן משיח כולן כליל ואינן נקמצות.

קושיא: והא אנן תנן לא היה מקפלה: מדוע הברייתא אמרה שמקפלים מנחת כהן משיח, והרי משנתנו אמרה שלא היה מקפלה.

תירוץ: אמר רבה אינו מקפלה לארבעה אבל מקפלה לשנים: כוונת משנתנו שאינו מקפל (את מנחת כהן משיח) לארבעה כמו שאר המנחות, אבל מקפלה לשנים, וזו גם כוונת הברייתא שאמרה שמנחת כהן משיח 'היה מקפלה'.

*

למדנו במשנה - רבי שמעון אומר מנחת כהנים ומנחת כהן משיח אין בהן פתיתה [וכו'] [דברי הגמ' להלן הולכים על המשך דברי המשנה - וכולן פותתן כזיתים]:

אמר רב יוסף, האי חביצא: הוא תבשיל העשוי מפירורי לחם, אם בכל פירור יש שיעור של כזית, מברכים עליו בתחילה 'המוציא' ולבסוף ברכת המזון, ואם אין בכל פירור שיעור של כזית מברכים עליו בורא מיני מזונות.

אמר רב יוסף מנא אמינא לה: רב יוסף מוכיח את הנ"ל מדין מנחות: למדנו בכרייתא - ישראל שנתן לכהן להקריב עבורו את מְנַחְתּוֹ בבית המקדש, מברך 'שהחיינו', והכהן שבא לאכלן מברך 'המוציא', ולמדנו במשנה שצריך לפתות את המנחה לפתיתים בגודל כזית, מוכח מכאן שעל פירור כזית מברך 'המוציא'.

קושיא: אמר ליה אביי: ולדעת רבי ישמעאל שצריך לפרך ולפורר את המנחה עד שתחזור להיות כקמח (= פירורים פחות מגודל כזית), וכי לא מברך על המנחה 'המוציא'?

וכי תימא הכי נמי: ואם תאמר שאכן לשיטתו לא מברכים על המנחה 'המוציא', זה אי אפשר לומר! שהרי למדנו בברייתא - מי שליקט הרבה פירורים (ובכל פירור יש פחות מכזית) עד שיש לו שיעור כזית, ואכל אותם בפסח, אם זה חמץ חייב כרת, ואם זה מצה יוצא בהן ידי חובת אכילת מצה בפסח. נמצא שמברכים 'המוציא' על פירורים (אף שבכל פירור יש פחות מכזית).

תירוץ: **הכא במאי עסקינן בשעירסן:** בברייתא לגבי פסח מדובר שהוא גיבל ולש את הפירורים עד שחיבר אותם לכזית שלם, ואין זה דומה ל'חביצא' עליה דיבר רב יוסף.

קושיא: **אי הכי:** אם מדובר שהוא ליקט הרבה פירורים, הרי מובן ששנינו בברייתא אחרת שביארה את הברייתא הזאת - 'והוא שאכלן' בכדי אכילת פרס', דהיינו שרק אם הוא אכל את הפירורים ולא שהה באכילתו יותר משיעור של 'אכילת פרס' חייב (-) 'פרס' הוא חצי כיכר לחם, ואם שהה יותר משיעור זה אינו חייב כרת אם זה חמץ), ואם מדובר שעירסן, היה על הברייתא לומר 'שאכלו', שהרי הוא הפך את הכל לחתיכה אחת.

תירוץ: **אלא הכא במאי עסקינן כבא מלחם גדול:** אלא באמת לא מדובר שעירסן, אלא מדובר שהכיכר שממנו באו הפירורים עדיין קיים, וכיון שנשאר מהכיכר דבר חשוב שמברכים עליו 'המוציא' לכן גם הפירורים חשובים אגב הכיכר ומברכים עליהם 'המוציא' ויוצאים בהם ידי חובת אכילת מצה בפסח, אבל לגבי 'חביצא' מדובר שהכיכר שממנו באו הפירורים כבר לא קיים, ולכן הפירורים אינם חשובים ומברך עליהם 'מזונות'.

מאי הוי עלה? מהי הכרעת הדין לגבי 'חביצא'?

רב ששת אמר אפילו פירורין שאין בהן כזית מברכים עליהם 'המוציא'.

אמר רבא והוא דאיכא תוריתא דנהמא עליהו: אבל רק אם יש בפירורים תואר ומראה של לחם, אבל אם כבר אין להם תואר ומראה לחם לא מברכים עליהם 'המוציא'.